

16 ביולי 2024

לכבוד
עו"ד גלי בהרב-מיארה, היועצת המשפטית לממשלה
משרד המשפטים
בדואר אלקטרוני

ג.ג.,

הנדון: מניעת שינוי פרוטוקולים וסטנוגרמות

אנו החתומים מטה, מומחים למשפט ולטכנולוגיה מעולמות המשפט הפרטי והאקדמיה הציבורית, פונים אליך בהמשך לידיעות שפורסמו לאחרונה על נסיונות לכאורה לשנות פרוטוקולים וסטנוגרמות של דיוני קבינט ועדכונים בטחוניים עם מקבלי החלטות (נדב איל, "האלוף פנה ליועמ"שית: חשש שבמשרד רה"מ נעשו ניסיונות לשנות פרוטוקולים במלחמה", Ynet, 10.7.2024).

גם אם חתום על הידיעות הללו עתונאי רב מוניטין, איננו יודעים עד כמה הן מדויקות. עם זאת אנו ערים לכך שאנו חיים בזמנים שבהם הבלתי יעלה על הדעת אתמול הוא המציאות שיש להיאבק בה היום. כבר שנים רבות ידועים פתרונות לבעית שינוי המסמכים, וחלקם אף בשימוש נרחב בארץ במערכות הציבוריות.

חלק גדול מן הפתרונות הללו מתבססים על חתימה אלקטרונית על מסמכים. חתימה אלקטרונית היא תהליך ממוחשב, המוכר ומיושם זה למעלה מ-45 שנה, ואשר התשתית החוקית שלו בישראל התקבעה כבר בתחילת שנות האלפיים במסגרת חוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001. ההיבטים הטכנולוגיים עצמם אינם דרושים במכתב זה, אך בעיקרו של דבר, ניתן לחתום כל קובץ הקיים במחשב – מקבצי תמלילים לסוגיהם השונים (טקסט, וורד, PDF וכיו"ב) ועד לקבצי תוכנה. למען הנוחות נתייחס להלן למסמכים, שהם נושא הפניה. מרגע שמסמך נחתם אלקטרונית, כל ניסיון לשנות אותו, אפילו הוספה מזערית של רווח או פסיק, מפקיעה את החתימה באופן המעיד בבירור שבוצעה התערבות במסמך.

לנוכח החששות בדבר כוונה להתערב בתוכנם של מסמכים, מצד אחד, והצורך לשמור על אמינות מוחלטת של מסמכים לבירורן של העובדות לאשורן בעתיד, מצד שני, אנו קוראים לך להוציא לאתרו הנחיה המחייבת חתימה אלקטרונית על כל מסמך הנוגע למלחמה במשרד ראש הממשלה.

איננו יועצים לגבי שיטת החתימה. ייתכנו שיטות פשוטות בתכלית (לדוגמה, חתימה של אדם מהימן – כדוגמת עורך המסמך ומאשרו, החותם באמצעות תעודה שהונפקה לו), או מורכבות יותר (כדוגמת חתימה באמצעות שרת חתימות אוטומטי). אנו ממליצים, לצורך המהירות, לאמץ בתחילה אך ורק את השיטות הפשוטות והקלות ביותר ליישום¹. לאחר מכן, ניתן ליישם שיטות מורכבות יותר, המונעות מחיקת מסמכים ורק מאפשרות ליצור להם גרסאות חדשות כך שניתן יהיה להתחקות אחר שינוייהם, כשם שהדבר נעשה ברשומות רפואיות. לעתיד, ראוי שכל משרדי הממשלה יחויבו לחתום אלקטרונית כל פרוטוקול, סטנוגרמה וכיו"ב מסמכים בעלי חשיבות לפי העקרונות שכאן.

¹ במקרה זה, יש לנקוט אמצעים להבטיח שחותם המסמך לא יוכל לשנותו ולחתום אותו מחדש. ניתן לעשות כן, לדוגמה, על-ידי איחסון המסמכים במערכות שלחותם אין גישה אליהם, הקצאת אמצעי החתימה מראש לאיש מקצוע שאינו ממונה על-ידי דרג פוליטי וכו'.

נעיר לשלמות התמונה כי בהקשרים אחרים, רחבים יותר, מעמדה של חתימה אלקטרונית עוגן בישראל כבר בתחילת שנות האלפיים במסגרת חוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001 ויש לחתימה כזו ביטוי גם בדברי חקיקה אחרים (דיני מע"מ, נירות ערך, סעיף 3א ל תקנות העדות (העתקים צילומיים), תש"ל-1969 ועוד). המגזר הפרטי עושה שימוש הולך וגובר באמצעים שונים של חתימה אלקטרונית, כולל תוכנות ושירותים הזמינים "על המדף" בשוק. על כל פנים, דינים אלה נחקקו מסיבות שעיקרן זיהוי החותם ומתן תוקף ראייתי לחתימה. המקרה שכאן, שעניינו זיהוי ניסיונות לשנות מסמכים, אינו מחייב להבנת הסתמכות על אף אחד מהדינים הללו אלא על מאפייניה הבסיסיים ביותר של חתימה אלקטרונית

נודה אפוא להוצאת הוראתך הדחופה כמומלץ. נשמח להעמיד את הידע הטכנולוגי-משפטי שלנו לעזרתכם לצורך גיבוש ההנחיה.

בכבוד רב,

חיים רביה, עו"ד – ראש קבוצת הסייבר, הפרטיות וזכויות היוצרים במשרד עוה"ד פרל כהן צדק לצר ברץ
פרופ' מיכאל בירנהק - הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב
עו"ד יורם הכהן - מנכ"ל איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר), לשעבר ראש הרשות למשפט, טכנולוגיה ומידע
ורשם הגורמים המאשרים
עו"ד עמית אשכנזי - לשעבר היועמ"ש למערך הסייבר הלאומי ורשם הגורמים המאשרים
ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר - עמיתה בכירה, המכון הישראלי לדמוקרטיה
פרופ' ערן טוך - ראש המחלקה להנדסת תעשייה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' קרין נהון, ראשת מסלול דאטה, ממשל ודמוקרטיה - אוניברסיטת רייכמן
פרופ' בני פנקס - המחלקה למדעי המחשב, לשעבר ראש מרכז המחקר לקריפטוגרפיה יישומית ואבטחת
מידע, אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' אור דונקלמן - החוג למדעי המחשב, סגן מנהל מרכז חקר סייבר משפט ומדיניות, ראש תת המרכז
לחקר ביומטריה ויישומיה, אוניברסיטת חיפה
ד"ר אייל רונן - בית הספר למדעי המחשב, אוניברסיטת תל אביב
עו"ד דלית בן-ישראל, שותפה וראש תחום IT והגנת הפרטיות במשרד נשיץ', ברנדס, אמיר ושות'

העתקים: עו"ד שלומית ברנע-פרגו – היועצת המשפטית, משרד ראש הממשלה
עו"ד גלעד סממה – ראש הרשות להגנת הפרטיות ורשם הגורמים המאשרים במשרד
המשפטים.